

Josep Santesmas, president de la Coordinadora de Centres d'Estudi de Parla Catalana

«Els ateneus són una font documental viva per als centres de recerca»

Nascut el 1951 a Vila-rodon (Alt Camp) i fuster d'ofici, Josep Santesmas ha publicat diversos llibres d'història local i una setantena d'articles d'història o assaig. És president de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana des del 2001, vicepresident de l'Institut Ramon Muntaner i codirector de *Plecs d'Història Local*. És membre fundador del Centre d'Estudis del Gaià i codirector de la seva miscel·lània anual, *La Resclosa. El món des de l'agut* (2011) i *Quarts i hores I. Societat i política* (2012) són els seus llibres més recents

Com va néixer la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana?

Cap a la segona meitat dels anys vuitanta, els centres d'estudis catalans detectem la necessitat d'articular propostes conjuntes i crear una plataforma de coordinació que es va materialitzar al I Congrés de Centres d'Estudis de Parla Catalana, el 1991 a Lleida. Com a resultat del Congrés, es va impulsar la creació de la Coordinadora, el 1992 a Vic. Avui, la Coordinadora porta ja un llarg temps en funcionament i té adherits un centenar de centres d'estudis locals i comarcals d'arreu de Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears i tots els territoris de parla catalana. La majoria de centres que formen part de la Coordinadora són associacions sorgides de la societat civil que articulen culturalment un determinat territori o un àmbit temàtic, i funcionen en bona part gràcies al voluntarisme de la seva massa social, tot cercant recursos en les administracions i altres fonts de finançament.

«Els centres d'estudis propicien la recerca, el coneixement, la divulgació i la preservació dels valors patrimonials d'un territori de parla catalana.»

Quin és el seu paper actualment?

L'àmbit territorial d'actuació dels centres d'estudis és divers: local, comarcal o en alguns casos més extens. Els seus àmbits d'estudi són múltiples, dedicats a moltes de les branques de les ciències naturals i socials, al patrimoni i a la cultura en general. Els centres d'estudis dels territoris de parla catalana, amb una activitat associativa constant i amb voluntat de formar una opinió pública qualificada, propicien la recerca, el coneixement, la divulgació i la preservació dels valors patrimonials d'un territori.

Com es transmet aquest estudi personalitzat del territori de l'àmbit acadèmic al ciutadà?

Aquesta ha estat una preocupació històrica des dels inicis de la Coordinadora. En els centres d'estudis combinen la recerca voluntària i acadèmica, en el propòsit de dessacralitzar el coneixement científic per democratitzar el saber. Tenim recopilades les publicacions de recerca en arxius dels centres, institucions i biblioteques obertes a la consulta pública. També acostem la recerca al ciutadà divulgant les publicacions amb exposicions itinerants, fires, taules rodones o xerrades. Entre el jovent, estimulem la recerca amb premis de recerca als instituts, escrits o

audiovisuals. Ens hem fixat que els alumnes cada cop fan més treballs vinculats amb els avantpassats del seu poble. Avui, amb l'adaptació a les noves tecnologies, els documents antics s'han digitalitzat i els nous ja es creen en PDF, pel que poden ser fàcilment consultables per Internet. A www.racocatala.cat, per exemple, hi ha un catàleg de més de 400 títols de llibres i revistes publicades.

Què fa que els ateneus i els centres d'estudi tinguin punts de coincidència?

Tenen en comú que són espais de pensament crític, de reflexió, que generen consciència cívica. La recerca històrica serveix per conèixer el passat, entendre el present i mirar cap al futur. A la Coordinadora tenim ateneus que fan una gran tasca de recerca a través de biblioteques, conferències o exposicions, com el Centre de Lectura de Reus, per exemple. La relació que s'estableix entre la vida associativa després dels actes, en espais familiars, és clau per generar debat i ampliar coneixements. Els centres d'estudis han estat creats per persones inquietes amb el món que els envolta, com els ateneus.

El voluntariat també és un punt en comú?

Catalunya ha tingut sempre una massa forta d'associacionisme, gràcies al voluntariat, potser per no tenir estat, però també pel nostre caràcter acollidor. El Casal del meu poble, el va impulsar el veïnat, el 1966, perquè volien tenir un local social amb sala de cinema i ball. Aquest espai s'ha convertit en un espai potent de socialització, on es comparteix oci i cultura. Una entitat arrelada al municipi té una memòria que s'ha de preservar i els centres d'estudis han recollit fonts del territori mitjançant els ateneus i cooperatives.

Quins recursos poden facilitar els ajuntaments a l'associacionisme?

Un ateneu esdevé un espai familiar per als seus socis. Se'l senten seu perquè l'han fet néixer i el mantenen com a part de la seva vida diària. Aquesta premissa s'ha de respectar des de l'administració pública. A Catalunya tenim una xarxa forta d'ateneus i casals que funciona des de fa un parell de segles i, als anys vuitanta, els ajuntaments van desplegar els centres

*«Val més la pena que els ajuntaments
inverteixin en reformes
o millores d'equipaments rics
en teixit associatiu, en comptes de gastar
diners en nous edificis per omplir.»*

cívics amb una filosofia que no ha acabat d'arrelar, perquè alguns acaben operant com a continents d'activitats, però no d'interrelació entre la població. Val més la pena que els ajuntaments inverteixin en reformes o millores d'equipaments rics en teixit associatiu, en comptes de gastar diners en nous edificis per omplir. El problema és que, justament, alguns ateneus s'han posicionat històricament com a punts de contrapoder en municipis, i això ha entorpit algunes voluntats. És normal que existeixi certa reticència moral a deure diners als ajuntaments que han donat subvencions a entitats: les virtuts i debilitats, en els humans, sempre afloren.

I més enllà d'aportar finançament econòmic, s'estableixen relacions pròsperes?

A finals del 2001, a la Coordinadora se'ns va plantejar la necessitat de crear una fundació per donar suport als centres d'estudis de parla catalana; d'aquí va néixer el 2003 l'Institut Ramon Muntaner (IRMU). La meitat dels membres del patronat són nomenats per la Coordinadora i l'altra, pel Departament de Cultura. L'IRMU ha crescut fins al punt de descentralitzar oficines de Barcelona a Móra la Nova, i repartir activitats arreu del territori català. Aquesta és una bona confluència entre l'associacionisme i l'administració pública. Un altre exemple de col·laboració és la celebració de la Jornada Recercat, on es troben anualment tots els centres d'estudis. El passat mes de maig es va fer a Vilafranca, perquè enguany és la Capital de la Cultura Catalana, i ho van fer possible la Coordinadora, l'IRMU, l'Institut d'Estudis Penedesencs, el Departament de Cultura i l'Ajuntament de Vilafranca, entre altres.

«Amb l'adaptació a les noves tecnologies, els documents antics s'han digitalitzat, pel que poden ser fàcilment consultables per Internet.»

Quins reptes de futur es planteja la Coordinadora?

Seguim treballant en la difusió pel territori, en fer arribar les nostres investigacions a la ciutadania, trepitjant municipis i entitats. Hem coordinat congressos anuals a Lleida, Palma, el País Valencià... També ponències a universitats, que és on més ens sol·liciten els nostres arxius. A més, ara estem treballant perquè els historiadors adquireixin visió científica i els científics s'acostin a la perspectiva històrica en la seva tasca de recerca.

D'altra banda, fa anys que debatem sobre la conveniència o no d'abandonar el format en paper de les nostres publicacions, ara que la digitalització és tan útil, però penso que no caldrà fer el salt, que poden conviure els dos formats. Internet ha facilitat l'accés a la informació i és un avantatge del qual ens hem d'aprofitar. Però als subscriptors encara els agrada rebre la documentació físicament a l'hora de consultar fonts.

«Estem treballant perquè els historiadors adquireixin visió científica i els científics s'acostin a la perspectiva històrica en la seva tasca de recerca.»

«Ens han faltat sempre estructures d'estat i les hem hagut de suplir a través de la societat civil, que ha sabut reaccionar.»

publicitat

4 tickets **NOU CONCEPTE** DE VENDA D'ENTRADES I MARKETING CULTURAL
LA CULTURA L'OCI I L'ESPECTACLE

CINEMES TEATRE MUSICA DANSA ESPORTS FIRES FESTIVALS I TOT TIPUS D'ESDEVENIMENTS

C/Balmes 54 1º2ª 08007 (Barcelona) tel.93.496.03.76 www.4tickets.cat